

διαφορῶν. Ἡ μετάβασις ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, οὔσα αὐστηρῶς αἰσθητικῆ, (...) ὀρίζει τὴν ἔννοιαν τοῦ τραγικοῦ».

Ὁ συγγρ. ἐπὶ τῇ βάσει συγχρόνων δομολογικῶν ἀντιλήψεων ἀναλύει τὸν Εὐριπίδειον κόσμον ὡς αἰσθητικὸν φαινόμενον, ὡς «κοσμητικὴν», ὡς διάταξιν δηλ. τῶν σωμάτων, τῶν γλωσσῶν καὶ τῶν ἐνεργειῶν μας ἐν χώρῳ καὶ χρόνῳ. Δι' ὅλης τῆς μελέτης γίνεται φανερόν ὅτι ὁ συγγρ. γνωρίζει καλῶς τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ὕφος τοῦ ἐρμηνευομένου κειμένου, διαθέτει δὲ τὴν ἐξαιρετικὴν ἰκανότητα νὰ διεισδύῃ ὑπὸ τὰς λέξεις καὶ νὰ ἀποκαλύπτῃ νοήματα καὶ ἰδέας τὰ ὅποια ὁ μὴ μεμυημένος εἰς τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τοῦ συγγραφέως δὲν δύναται πάντοτε νὰ παρακολουθήσῃ εὐχερῶς. Εἰς τὸν περίφημον π.χ. μονόλογον τῆς Μηδείας (στίχ. 1021 κ. ἐξέ.), ὅπου ἡ ἥρωϊς ὡς προδοθεῖσα σύζυγος διψῶσα ἐκδίκησιν συγκρούεται πρὸς ἑαυτὴν ὡς μητέρα καὶ τροφὸν τῶν τέκνων τῆς, κυριαρχεῖται δ' ἐν τέλει ὑπὸ τοῦ ὀλεθρίου πάθους, ὁ συγγρ. μεταξὺ ἄλλων πολλῶν ἐρμηνεύει ὡς ἐξῆς τοὺς πλήρεις τρυφερότητος στίχους 1069 κ.ἐξέ. *δὸτ' ὦ τέκνα, δὸτ' ἀσπάσασθαι μητρὶ δεξιὰν χεῖρα. ὦ φιλάτῃ χεῖρ, φίλτατον δέ μοι στόμα καὶ σχῆμα καὶ πρόσωπον εὐγενὲς τέκνων, εὐδαιμονοῖτον, ἀλλ' ἐκεῖ (...) ὦ γλυκεῖα προσβολή, ὦ μαλθακὸς χρῶς πνευμά θ' ἤδιστον τέκνων*: «Now, the significance of the right hand has an enormous determining power in the play from the beginning, and it marks a beginning as a bridge. Medea has been betrayed by a right hand. Would she now betray her own children in the same way? (...) If in the case of Jason and Medea we had a handclasp between a gonic and a graphic world, here the situation is substantially different. Substantially because the children partly belong to Medea's otherness. The reader is thus led to suggest that the part which Medea will betray or is forced to abandon is the part that belongs to Jason, to light (that might violate the darkness of the tomb), to *logos* (that might violate the silence of the tomb). (...) It is here that Medea insists, holding a hand, on an exteriority before she gives an end to it» (σελ. 85-86).

Τὰ παραδείγματα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πολλαπλασιασθοῦν. Πάντως, καὶ ἂν ἀκόμη ὁ ἀναγνώστης δὲν συμφωνῇ μὲ τὸν ἐρμηνευτικὸν τρόπον τοῦ συγγραφέως ἢ δὲν δύναται πάντοτε νὰ τὸν παρακολουθήσῃ εὐχερῶς, δύναται παρὰ ταῦτα πολλὰ νὰ διδαχθῇ ἐκ τῆς πρὸ ὀφθαλμῶν μελέτης, ὥστε νὰ διεισδύσῃ βαθύτερον εἰς τὴν δραματικὴν τεχνικὴν τοῦ, κατ' Ἀριστοτέλη, «τραγικωτάτου» τῶν ποιητῶν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Homer: Beyond oral poetry. Recent trends in Homeric interpretation. Edited by J. M. Bremer, I. J. F. De Jong and J. Kalff. Amsterdam 1987. Σελ. ix+212.

Τὸ 1986 συνήλθεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Amsterdam διεθνὲς Ὀμηρικὸν Συνέδριον (συνέχεια ὁμοίου Συνεδρίου συνεληθόντος τὸ 1976 εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Cincinnati) μὲ θέμα τὰς νεωτέρας τάσεις τῆς Ὀμηρικῆς ἐρεύνης. Μὲ τὴν φροντίδα τῶν Καθηγητῶν Bremer, De Jong καὶ Kalff αἱ εἰσηγήσεις τοῦ Συνεδρίου τοῦ Amsterdam, ἔνδεκα τὸν ἀριθμὸν, συνεκεντρώθησαν καὶ ἐξεδόθησαν διὰ τοῦ παρόντος τόμου. Οἱ τίτλοι τῶν εἰσηγήσεων ἔχουν ὡς ἐξῆς: Ø. Andersen, «Myth, paradigm and 'spatial form' in the *Iliad*» — H. Bannert, «Versammlungsszenen bei Homer» — J. M. Bremer, «The so-called 'Götterapparat' in *Iliad* XX-XXII» — M. W. Edwards, «*Topos* and transformation in Homer» — N. Felson-Rubin, «Penelope's perspective: character from plot» — J. Griffin, «Homer and excess» — I. J. F. de Jong, «Silent characters in the *Iliad*» — F.

Létoublon, «Le messager fidèle» — W. Nicolai, «Zum Welt- und Geschichtsbild der *Ilias*» — N. J. Richardson, «The individuality of Homer's language» — M. M. Willcock, «The final scenes of *Iliad* XVII».

Ἄδρομερῶς αἱ εἰσηγήσεις εἶναι δυνατόν νὰ διαιρεθοῦν εἰς τρεῖς ὁμάδας: (α) εἰς ἐκείνας, ὅπου ἐξετάζεται ἡ πρωτοτυπία τοῦ Ὅμηρου ἔναντι τῆς προγενεστέρας ποιητικῆς παραδόσεως (: εἰσηγήσεις τῶν Richardson, Willcock, Edwards, Bannert, Griffin), (β) εἰς ἐκείνας, ὅπου ἐξετάζεται ἡ Ἰλιάς ὡς πηγὴ στοιχείων προκαλοῦντων σκοπίμως τὴν διέγερσιν ὀρισμένων ἀντιδράσεων εἰς τοὺς ἀκροατὰς («Rezeptionssteuerung») (εἰσηγήσεις τῶν Nicolai καὶ Bremer), καὶ γ) εἰς ἐκείνας, ὅπου ἐφαρμόζονται αἱ σύγχρονοι μέθοδοι ἐρεύνης τῆς ἀφηγηματικῆς τεχνικῆς (εἰσηγήσεις τῶν Felson-Rubin, Andersen, Létoublon, De Jong). Εἶναι βέβαιον ὅτι τὰ κείμενα τῶν εἰσηγήσεων θὰ παράσχουν πλούσια ἐρεθίσματα εἰς τοὺς μελετητὰς τοῦ Ὅμηρου διὰ τὴν περαιτέρω ἐρευναν. Ὁ τόμος συμπληρῶνεται ὑπὸ πλουσίας βιβλιογραφίας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Δημ. Ε. Κουτρούμπα, *Γαῖον Σαλλουστίου Κρίσπου, Ἡ συνωμοσία τοῦ Κατλίνα*. Εἰσαγωγή, κείμενον, μετάφρασις, σχόλια, λεξικὸν κυρίων ὀνομάτων. Ἀθήνα 1987, σχ. 8 μ. σελ. 207.

Τὸ βιβλίον προορίζεται βεβαίως διὰ τὸ κοινόν, κυρίως ὅμως θὰ χρησιμεύσῃ ὡς διδακτικὸν ἐγχειρίδιον τῶν φοιτητῶν. Εἰς τὸν πρόλογον ἐξηγεῖ ὁ συγγραφεὺς καθηγητὴς τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς διαρθρώσεως τοῦ βιβλίου, οὗτινος πάντα τὰ στοιχεῖα, ἰδίᾳ δὲ ἡ Εἰσαγωγή καὶ τὰ σχόλια, διακρίνονται διὰ τὴν πληρότητα καὶ τὴν συντομίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν συμμετρίαν ἐν παντί.

Ἡ Εἰσαγωγή τοῦ βιβλίου εἶναι συνθετικὴ μεθοδικῶς, ἀπλῶς καὶ σαφῶς διατυπωμένη, κατατοπιστικὴ καὶ πλουσίως τεκμηριωμένη. Τὸ κείμενον δὲν φαίνεται ποίαν ἐκδοσιν ἔχει ὡς πρότυπον, ὅμως εἰς τὸ ὑποσελίδιον ὑπόμνημα μνημονεύονται ἐνιαχοῦ καὶ τινες «ἀναγνώσεις διάφοροι», ἐκ χειρογράφων ἔναι πάντως γνωστὸν ὅτι τὸ κείμενον τῶν Ἱστοριῶν τοῦ Σαλλουστίου δὲν παρουσιάζει ἰδιαίτερα προβλήματα, ἅτε παραδοθὲν ὑπὸ τριῶν ἀρίστων Παρισινῶν κωδίκων καὶ ὁμάδος νεωτέρων χειρογράφων, διαμορφωθὲν δὲ ἐκ πλήθους ἐκδόσεων. Τὸ ὑποσελίδιον ὑπόμνημα εἶναι εὐστοχον καὶ σύμμετρον. Περιέχει ἐκτὸς τῶν μνημονευθεισῶν ἀνωτέρω διαφορῶν γραφῶν καὶ ἀφθονίαν συγγενῶν τόπων (loci similes) ἄλλων συγγραφέων καθὼς καὶ μέγα πλῆθος ἐπεξηγήσεων καὶ ἀναλύσεων ἐννοιῶν τινῶν περιπλόκων τοῦ κειμένου καὶ ἐρμηνευτικῶν παρατηρήσεων, ἀναγκαίων διὰ τὸν ἀναγνώστην, δεδομένου ὅτι τὸ κείμενον εἶναι βραχύλογον, ἀλλὰ καὶ διότι εἰς πολλὰς λέξεις ἐνυπάρχουν ἀναφοραὶ εἰς περιστατικὰ τῆς ἐποχῆς, ἅτινα χρῆζον ἐπεξηγήσεως. Πᾶσαι αἱ ἐπεξηγήσεις τοῦ ὑποσελιδίου ὑπομνήματος διακρίνονται διὰ τὴν συντομίαν καὶ τὴν λιτότητα ἄνευ ἐπιπτώσεως εἰς τὴν σαφήνειαν.

Μὲ ἰδιαιτέραν προσοχὴν ἐπρόσεξα τὴν μετάφρασιν, ἐκ τῆς βιβλιογραφίας δὲ καὶ τῆς σχετικῆς ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ ἀναφορᾶς τοῦ Συγγραφέως βλέπω ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ἐπροβληματίσθη. Δὲν εἶναι δούλη τοῦ πρωτοτύπου, δὲν ἀπομακρύνεται ὅμως ἀπ' αὐτοῦ πρὸς ἀποφυγὴν καταλύσεως τοῦ ὕφους του. Ἔτσι ἡ μετάφρασις εἶναι σαφῆς καὶ ἀναγινώσκειται ἀνέτως καὶ εὐχαρίστως ὡς διήγησις ἀπ' ἀρχῆς μέχρι